

Vergaderjaar 1998–1999

26 248

## Toestemming voor schenking door De Nederlandsche Bank

Nr. 9

### VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 3 november 1998

<sup>1</sup> Samenstelling:

Leden: Schutte (GPV), Reitsma (CDA), Rosenmöller (GroenLinks), Van Zijl (PvdA), Van Gijssel (PvdA), voorzitter, Witteveen-Hevinga (PvdA), Voûte-Droste (VVD), Noorman-den Uyl (PvdA), Giskes (D66), Kamp (VVD), Marijnissen (SP), Crone (PvdA), Van Dijke (RPF), Bakker (D66), De Vries (VVD), De Haan (CDA), ondervoorzitter, Stroeken (CDA), Patijn (VVD), Van Beek (VVD), Balkenende (CDA), Vendrik (GroenLinks), Bos (PvdA), Remak (VVD), Wijn (CDA) en Kuijper (PvdA).  
Plv. leden: Van der Vlies (SGP), Verburg (CDA), Harrewijn (GroenLinks), Smits (PvdA), Duijkers (PvdA), Koenders (PvdA), Balemans (VVD), Van Oven (PvdA), Schimmel (D66), Hofstra (VVD), De Wit (SP), Kalsbeek-Jasperse (PvdA), Hoekema (D66), Van Walsem (D66), Wilders (VVD), Dankers (CDA), Van der Knaap (CDA), Blok (VVD), Weekers (VVD), Bijleveld-Schouten (CDA), Rabbæ (GroenLinks), Van Dok-van Weele (PvdA), Hessing (VVD), Van den Akker (CDA) en Timmermans (PvdA).

<sup>2</sup> Samenstelling:

Leden: Schutte (GPV), Van der Vlies (SGP), Van de Camp (CDA), Reitsma (CDA), Van der Hoeven (CDA), voorzitter, Rabbæ (GroenLinks), Lambrechts (D66), Dittrich (D66), Cornielje (VVD), De Vries (VVD), Dijkssma (PvdA), Van Zuijlen (PvdA), Cherribi (VVD), Rehwinkel (PvdA), ondervoorzitter, Belinfante (PvdA), Kortram (PvdA), Ross-van Dorp (CDA), Hamer (PvdA), Nicolai (VVD), Van Bommel (SP), Barth (PvdA), Remak (VVD), Halsema (GroenLinks), Örgü (VVD) en Wijn (CDA).  
Plv. leden: Stellingwerf (RPF), Schimmel (D66), Verburg (CDA), Visser-van Doorn (CDA), Atsma (CDA), Harrewijn (GroenLinks), Bakker (D66), Ravestein (D66), E. Meijer (VVD), Passtoors (VVD), Valk (PvdA), De Cloe (PvdA), Udo (VVD), Van der Hoek (PvdA), Gortzak (PvdA), Middel (PvdA), Schreijer-Pierik (CDA), Spoelman (PvdA), Brood (VVD), Poppe (SP), Arib (PvdA), Blok (VVD), Vendrik (GroenLinks), Rijpsstra (VVD) en Verhagen (CDA).

De vaste commissie voor Financiën<sup>1</sup>, de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen<sup>2</sup> en de commissie voor de Rijksuitgaven<sup>3</sup> hebben op 15 oktober 1998 overleg gevoerd met minister-president Kok, minister Zalm van Financiën en staatssecretaris Van der Ploeg van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen over **de schenking van De Nederlandsche Bank (Victory Boogie Woogie)**.

Van het gevoerde overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

### Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Crone** (PvdA) herinnerde eraan dat zijn fractie eerder haar instemming betuigde met het beschikbaar stellen van een bedrag door De Nederlandsche Bank (DNB) ten behoeve van een fonds voor het aankopen van kunst en met de aankoop van de Victory Boogie Woogie. Over de gevolgde procedure zijn echter veel vragen gerezen. Jammer is dat de geur van «de heren regelen het onder elkaar» niet is vermeden; meer openheid zou op prijs zijn gesteld.

De principiële vraag of het juist en gewenst is in het cultuurbeleid een belangrijke bijdrage te accepteren van NV's, BV's en andere particulieren, leidt tot de constatering dat dit in feite beleid is. Zo worden de kosten van musea voor 33% met particulier kapitaal gedekt terwijl de particuliere bijdrage vaak veel groter is bij grote tentoonstellingen. De fractie van de PvdA beziet de bijdrage van DNB tegen deze achtergrond.

<sup>3</sup> Samenstelling:

Leden: Rosenmöller (GroenLinks), Van Zijl (PvdA), Hillen (CDA), Witteveen-Hevinga (PvdA), ondervoorzitter, Van Heemst (PvdA), Hessing (VVD), Giskes (D66), Marijnissen (SP), Van Dijke (RPF), Bakker (D66), Van Walsem (D66), voorzitter, Th.A.M. Meijer (CDA), De Haan (CDA), Wagenaar (PvdA), Van den Akker (CDA), Van Beek (VVD), Duijkers (PvdA), Verburg (CDA), Vendrik (GroenLinks), Remak (VVD), Weekers (VVD), Kuijper (PvdA), Udo (VVD) en Blok (VVD).

Plv. leden: Harrewijn (GroenLinks), Van Zuijlen (PvdA), Ross-van Dorp (CDA), Koenders (PvdA), Bos (PvdA), Voûte-Droste (VVD), Lambrechts (D66), Kant (SP), Feenstra (PvdA), Schutte (GPV), Van der Vlies (SGP), Schimmel (D66), Stroeken (CDA), Wijn (CDA), Van Dok-van Weele (PvdA), Rietkerk (CDA), O.P.G. Vos (VVD), Hamer (PvdA), Reitsma (CDA), Feenstra (PvdA), Rabbæ (GroenLinks), Van Blerck-Woerdman (VVD), Geluk (VVD), De Vries (VVD) en Balemans (VVD).

Mocht DNB een zo omvangrijk bedrag uit winst of reserve aanwenden voor een aankoop die niet behoort tot de kerntaken van deze bank? Het kabinet meent dat dit op grond van het vennootschapsrecht geoorloofd is mits de aandeelhouders ermee instemmen en dat is het geval. De Algemene Rekenkamer richt zich op de Bankwet en vindt dat over de maatvoering had moeten worden gediscussieerd; de norm van 1%, in relatie met de winst van 1,9 mld., had in acht moeten worden genomen. Harde criteria kunnen hiervoor niet worden aangevoerd; men kan zich ook richten op de 5 mld. die uit de reserve naar de Staat gaat, hetgeen leidt tot het niveau van 50 mln. De conclusie moet zijn dat situaties van geval tot geval moeten worden bekeken. Er is geen grond voor een vaste regel dat banken, ZBO's enz. per jaar bijvoorbeeld 5% of helemaal niets mogen geven. Bovendien is het niveau van 110 mln. gelet op het eenmalige karakter en de overdracht van 5 mld. niet buitensporig hoog.

De Algemene Rekenkamer adviseert op grond van de Bankwet alsnog een KB te slaan. Waarom heeft het kabinet niet voor die werkwijze gekozen? Is men bereid dit alsnog te doen zodat én de lijn van het vennootschapsrecht én de lijn van de Bankwet klopt? Overigens geeft de Algemene Rekenkamer enerzijds aan dat de winstuitkering van DNB gelijk blijft maar dat deze operatie ten koste van het vermogen gaat, terwijl anderzijds wordt gesteld dat wél een lagere winstafdracht moet worden verwacht en dat om die reden over twee jaar stukken zullen worden afgekeurd. Bij het opstellen van de begroting is met de volledige winstuitkering rekening gehouden en het kabinet heeft steeds onderstreept dat een en ander niet ten koste van deze uitkering zou mogen gaan. Het is van belang dat hierover duidelijkheid wordt geboden.

Aanvankelijk zou de schenking worden ondergebracht in een overheidsfonds, later ging het om een particuliere stichting, zij het met het beding inzake staatseigendom. Deze gang van zaken leidt tot de indruk dat DNB de controle over het proces enigszins heeft verloren. Dat is begrijpelijk omdat er bij de onderhandelingen over het schilderij geen sprake kon zijn van openbaarheid. Niettemin was het voor het kabinet mogelijk om intern met de bank te overleggen terwijl bij deze route ook een overheidskunstfonds had kunnen worden ingezet. Tegen die achtergrond is de inhoud van de niet openbaar gemaakte brief van de minister van 15 juli interessant; het is gewenst dat de leden van de Kamer daarvan kennis kunnen nemen. Het is voorts onbegrijpelijk dat de staatssecretaris van OCW niet bij de besprekingen is betrokken.

Aangezien het nu om een absoluut eenmalige actie gaat, gekoppeld aan een gebeurtenis die niet kan worden herhaald, is het niet nodig om de Bankwet of het vennootschapsrecht structureel te wijzigen.

De heer **Nicolaï** (VVD) constateerde met genoegen dat Nederland nu beschikt over een van de belangrijkste schilderijen van een van de belangrijkste schilders van deze eeuw. Niettemin is de gevolgde procedure in politiek opzicht niet fraai. De Algemene Rekenkamer stelt dat er ook in juridisch opzicht (nog) niet volgens de regels is gehandeld; er had een KB moeten worden geslagen. Cruciaal is de constatering dat de Kamer ook wanneer deze zaak wél bij KB zou zijn geregeld, buiten beeld zou zijn gebleven. Een andere conclusie is dat de operatie per saldo vermogensneutraal verloopt. Voorts wordt in het rapport van de Algemene Rekenkamer ten onrechte de indruk gewekt dat de schenking leidt tot een lagere winstafdracht.

Betreurd moet worden dat niet vanaf het begin is gekozen voor een boekhoudkundig juiste verwerking. Direct had gekozen moeten worden voor «bijzondere last» in plaats van «financiering uit winst». Waarom is niet consequent voor een overheidsfonds maar uiteindelijk voor een particulier fonds gekozen?

De Algemene Rekenkamer is van mening dat er sprake is van doeloverschrijding, waarbij wordt verwezen naar de jaarnorm van 1% van

de winst, ofwel 19 mln. Deze norm krijgt een wat andere betekenis wanneer zij wordt gezien tegen de achtergrond van het feit dat DNB 184 jaar bestaat. De Algemene Rekenkamer onderstreept voorts dat er sprake had moeten zijn van een besluit volgens artikel 4, lid 4, van de Bankwet, zodat een KB had moeten worden geslagen. Is deze optie overwogen en, zo ja, waarom is daarvoor niet gekozen? Is het kabinet bereid om deze werkwijze alsnog te volgen?

Is het wel verstandig geweest een zo belangrijk besluit te nemen in een zo beperkte kring? Het is in dit verband dat de fractie van de VVD de woorden «niet fraai» gebruikt. Hoewel over dit onderwerp vele schriftelijke vragen zijn gesteld, is het kabinet niet duidelijk op dit aspect ingegaan. Waarom werd de staatssecretaris van OCW niet ingeschakeld en was er geen sprake van een besluit van het voltallige kabinet?

De heer **Balkenende** (CDA) wees erop dat de regering aanvankelijk aangaf dat middelen uit de DNB-reserve voor een bepaald doel zouden worden aangewend, maar dat die constructie door de Algemene Rekenkamer als onrechtmatig werd aangeduid. Sinds 24 september wordt door DNB voor een heel ander financieel spoor gekozen; een en ander wordt ten laste gebracht van de winst- en verliesrekening over 1998. Deze koerswijziging is hoogst opmerkelijk.

Waarom wordt er zo geheimzinnig gedaan over de brief van de minister van 15 juli? Wordt daarin gesteld dat de middelen ter beschikking moeten worden gesteld aan een overheidsfonds en niet aan een particulier fonds? Zo ja, kan de handelwijze van DNB dan wel de toets der kritiek doorstaan? DNB onderstreept dat er zonder voorwaarden sprake dient te zijn van overdracht van eigendom aan de Staat. De stichting Nationaal fonds kunstbezit (SNFK) heeft echter, ondanks het advies van de landsadvocaat, in de schenkingsakte de last opgenomen dat de overheid het schilderij niet zal vervreemden.

De minister-president heeft steeds de visie van de minister van Financiën onderschreven. Deze visie wordt nu, waar het gaat om de zomerperiode, als «onrechtmatig» aangeduid, zodat een reactie van zijn kant gewenst is. Cruciaal is de vraag of de door de minister van Financiën geëntameerde gang van zaken de staatsrechtelijke toets der kritiek kan doorstaan. Dat hij deze constructie heeft voorgesteld, blijkt uit de «beste Gerritbrief» van de president van DNB aan de minister van 23 juni, uit de brief van deze president aan de SNFK van 22 juli en uit de memo van de minister aan de ministerraad van 21 augustus. Uit die stukken komt naar voren dat het ging om een onttrekking aan de reserves; de Algemene Rekenkamer komt tot de conclusie dat dit een onrechtmatige gang van zaken is geweest. Is de minister nog altijd van oordeel dat de gekozen handelwijze correct is geweest? De minister acht de visie van de Algemene Rekenkamer niet actueel omdat inmiddels voor een andere constructie is gekozen, maar overeind blijft dat de Kamer steeds te maken heeft gehad met een visie van de minister die tot voor kort was gebaseerd op een onrechtmatige constructie.

Het is voor DNB geen eigenlijke taak om middelen beschikbaar te stellen voor kunstaankopen, maar het is niet het gebaar van DNB dat nu ter discussie staat. Als DNB in verband met de omzetting van de gulden in de euro een gebaar wil maken, moet de koninklijke weg worden gevolgd: in overleg met de minister wordt een gedeelte van de winstafracht aan de Staat op de begroting afgezonderd ten behoeve van culturele doeleinden. Op die manier wordt het parlement bij een en ander betrokken.

Waarom werd op 24 september door DNB plotseling gekozen voor een nieuwe constructie? Ging het slechts om een andere boekhoudkundige verwerking of voelde men de hete adem van de Algemene Rekenkamer in de nek? Hoe is de relatie tussen deze nieuwe constructie en winstafracht? De minister heeft steeds gesteld dat de schenking niet ten koste mag gaan van de winstafracht.

Het is opvallend dat DNB zich zeer kritisch tegenover de Algemene Rekenkamer opstelt, met formuleringen als: «daarom is dit uitgangspunt onjuist» of «conclusies die geen basis in de feiten hebben». Is het niet DNB zelf die, in samenspraak met de minister, aanleiding heeft gegeven tot onduidelijkheid? Zo werd in het persbericht van 10 augustus gesproken over het ter beschikking stellen van «winst die de bank niet uitkeert maar toevoegt aan haar reserves».

De fractie van het CDA heeft aarzelingen waar het gaat om de mogelijkheid achteraf met een KB een staatsrechtelijk zuivere vorm tot stand te brengen, zoals is vermeld in het rapport van de Algemene Rekenkamer. De Bankwet geeft duidelijk aan dat «andere werkzaamheden» behoren tot de eigenlijke activiteiten van de bank. Er is sprake van een merkwaardig staatsrechtelijk precedent wanneer een KB wordt gebruikt om achteraf bepaalde onvolkomenheden recht te zetten, ook al hebben juristen erop gewezen dat de artikelen 4 en 9 kunnen worden benut om een dergelijke oplossing te bieden. Als voor deze optie wordt gekozen, kan een volgende keer met DNB worden gesproken over de bekostiging van bijvoorbeeld de thuiszorg of een formule 1-team. Zijn de minister-president en de minister niet achteraf van oordeel dat het veel beter was geweest om niet de weg te kiezen van de reserves en juridische loodgieterij? Had men er niet beter aan gedaan een en ander via de begroting te laten verlopen zodat het parlement bij een en ander was betrokken?

Mevrouw **Lambrechts** (D66) was blij dat haar fractie al kritische vragen over de gevolgde werkwijze stelde nog vóór duidelijk werd dat het om de Victory Boogie Woogie ging; niemand kan D66 ervan verdenken niet van Mondriaan te houden.

Op 10 augustus maakt DNB haar gift aan de SNFK bekend en daarmee begint de «miscommunicatie» met publiek en parlement waar het gaat om de status van het fonds en het doel van de gift. Verwarring ontstaat als gevolg van het persbericht van de vereniging Rembrandt waarin wordt verwezen naar het kunstaankoopfonds dat in de Troonrede-1997 is aangekondigd. Doelbewust lijkt hier door de heer Boll het beeld te worden geschetst dat het in dit geval om het bedoelde overheidsfonds gaat; later blijkt dat niet juist te zijn. De heer Boll zegt dat dit «onvermijdelijk opzet» was opdat men de Mondriaan zou kunnen kopen. Wordt deze visie door de bewindslieden onderschreven? Later wordt in antwoord op D66-vragen gesteld dat het een additionele gift betreft. Als er op dat moment beter was gecommuniceerd, zou veel verwarring zijn voorkomen. Door het kabinet zijn voortdurend stukjes van de legpuzzel aangereikt terwijl het totale beeld niet duidelijk werd. Verwarrend werkte ook dat een woordvoerder van Financiën op 1 september verklaarde dat het nieuwe kabinet goedkeuring had gehecht aan de hele gang van zaken en het besluit, terwijl later bleek dat dit onjuist was. Het besluit was al veel eerder, op 15 juli, gevallen. Het debat van heden zal duidelijk moeten maken of er wat dit betreft bewust of onbewust is gehandeld. In elk geval is de gang van zaken inderdaad «niet fraai» geweest.

De intentie van de regels, neergelegd in de Bankwet, is duidelijk: de winst van DNB gaat, met inachtneming van een bepaalde verdeelsleutel, naar de eigen reserve en naar de aandeelhouder, de Staat. Daarmee wordt uitgesloten dat een gedeelte van de winst of de reserve zomaar naar een derde gaat. De Algemene Rekenkamer onderschrijft deze conclusie maar haar rapport heeft de situatie er niet eenvoudiger op gemaakt. Geadviseerd wordt alsnog met een KB een juiste grondslag te geven aan de gift van DNB. In de toekomst zou op voorhand door middel van een KB die grondslag moeten worden aangereikt. Geconstateerd moet worden dat ook bij die werkwijze de betrokkenheid van het parlement bij dergelijke processen niet wordt gewaarborgd, hetgeen zeer onbevredigend is. Ook de optie van de indenniteitswet is weinig fraai. Zijn de bewindslieden

bereid te bevorderen dat in de toekomst het parlement wél tijdig bij soortgelijke situaties wordt betrokken? Daartoe zou de Bankwet kunnen worden gewijzigd, maar ook is het mogelijk om van het KB een AMvB met voorhangprocedure te maken. Ook de omvang van schenkingen vormt een criterium. Wanneer het zou zijn gegaan om f 100 000 in plaats van 110 mln. zouden er geen tien sets schriftelijke vragen zijn gesteld.

Merkwaardig is dat voor de gift een particulier fonds, de SNFK van de heer Boll, is uitgekozen. Dat lag niet voor de hand en was niet wenselijk. Nog altijd is niet duidelijk waarom voor deze mogelijkheid werd gekozen. De heer Wellink spreekt in zijn brief van 23 juni voorkeur uit voor een bestaand overheidsfonds. Drie weken later, op 15 juli, laat de minister weten dat hij hiermee akkoord gaat. Niettemin besluit DNB een week later dat de gift toekomt aan het fonds van de heer Boll. Waarom heeft de minister toen niet gereageerd met een briefje in de trant van: «Beste Nout, wat maak je me nou?!» Door wie werd de heer Wellink in dezen geadviseerd? Was er na het briefje van 15 juli wellicht nog een ander briefje van de minister? Heeft de minister-president contact gehad met de heer Wellink? Was er misschien iemand met nóg meer gezag die de heer Wellink adviseerde om alsnog te kiezen voor het particuliere fonds van de heer Boll?

In elk geval was een geschikt overheidsfonds voor handen in de vorm van de Mondriaanstichting, terwijl de statuten van het fonds van de heer Boll hals-over-kop moesten worden gewijzigd om het de juiste status te geven, zodat voorkomen werd dat successie- en schenkingsrechten verschuldigd waren. Heeft het in dit verband door de Successiewet voorgeschreven overleg met de minister van OCW plaatsgevonden?

Het fonds van de heer Boll is in feite niet geschikt om met publieke middelen een taak als de onderhavige uit te voeren. Het bestuur van de vereniging Rembrandt en het dagelijkse bestuur van de SNFK bestaan uit dezelfde personen. De voorzitter van de vereniging is tevens voorzitter van de stichting; hij is bovendien lid van de Raad van State. De raad van toezicht wordt zelfs door de vereniging Rembrandt benoemd. Veel macht is in handen van weinigen terwijl er geen intentie is om die macht aan beperkte termijnen te binden – men behoeft pas op zijn 70ste op te stappen – of om die macht te delen of te laten controleren. Dergelijke incestueuze regenteske verhoudingen zijn in de kunstwereld niet ongewoon, maar daarom nog niet juist. Waarom aan zo'n fonds met een democratisch gehalte van 0,0 de voorkeur gegeven boven een controlebaar overheidsfonds met democratische besluitvormingsstructuur? Met deze werkwijze hebben de bewindslieden voeding gegeven aan het beeld van «onder ons». Waarom is het amicebriefje van 15 juli niet openbaar gemaakt? Is het waar dat men op het ministerie van OCW, dat al anderhalf jaar bezig is met het opzetten van een kunstaankoopfonds, van een en ander niets wist?

De heer **Vendrik** (GroenLinks) constateerde dat wat eigenlijk het begin had moeten zijn van een najaar vol melangelische en feestelijke momenten op kosten van DNB, nu verworpen is tot een weinig aantrekkelijke vertoning: een gift die vooral vragen oproept; een schilderij dat de inzet is geworden van een publiek debat over smaak; een procedure die maar niet netjes wil worden; een kabinet dat niet alleen koppig volhoudt dat er niets aan de hand is, maar ook te vaak te weinig informatie geeft om tot een normale afronding te geraken.

Op 15 juli, zo laat de minister weten, ontvangt DNB goedkeuring om de gift te doen en ten laste te brengen van de winst in 1998. Aan deze toestemming verbindt de minister de optie dat het geld wordt geschonken aan een overheidsfonds. Echter, op 22 juli laat DNB weten dat zij het geld schenkt aan de SNFK. Hierdoor ontstaat een verantwoordingsprobleem; de bank is statutair niet bevoegd tot dergelijke transacties. Bovendien wordt de Kamer buitenspel gezet want de reguliere begrotingscyclus

waarin het budgetrecht van de Kamer is vastgelegd, is op slag irrelevant geworden. Wat is er nu precies in die week gebeurd en welke motivatie ligt aan deze wijziging ten grondslag? Heeft de minister van Financiën deze stap gezet en, zo ja, op wiens initiatief? Heeft hij opnieuw goedkeuring verleend en, zo ja, waar is dan de brief waaruit dit blijkt? Of heeft de minister-president de leiding overgenomen en DNB een brief gestuurd? Zijn de bewindslieden soms door iemand bewerkt, meneer Boll of andere personen uit de culturele en politieke elite van Nederland, of is hier zelfs de «koninklijke weg» bewandeld, zoals door enkele kranten is gesuggereerd?

De SNFK heeft thans nog 30 mln. in kas, zij het dat het geld pas in het voorjaar van 1999 beschikbaar komt. Dat er sprake zou kunnen zijn van een herhaling van de nu gekritiseerde gang van zaken, is onjuist. De minister dient dan ook ten aanzien van dit gedeelte van de schenking tot een heroverweging te komen. Bevorderd moet worden dat deze 30 mln. alsnog wordt toegevoegd aan het overheidsfonds voor kunstaankopen. Uit stukken die de Kamer nu nog niet kent, moet blijken of dit mogelijk is. In de «Beste Gerritbrief» van de heer Wellink van 23 juni wordt onder meer gesteld: «Afstemming met de minister-president en enkele vooraanstaande politici, als je er überhaupt iets voor zou voelen, is zonder meer nodig en goede publicitaire begeleiding onontbeerlijk.». Dit ruikt naar onvervalste achterkamertjespolitiek; van dit soort teksten is de GroenLinksfractie niet gecharmeerd. Dit getuigt niet erg van een democratische instelling, terwijl de heer Wellink toch in opdracht van en met geld van de gemeenschap zijn werkzaamheden verricht. Hij realiseerde zich blijkbaar dat het geen een-tweetje tussen hem en de minister van Financiën kon worden. Waarom koos de heer Wellink niet voor de normale weg: het betrekken van het parlement bij deze procedure? Hoe beoordeelt de minister-president deze zinsnede en wie zijn die «vooraanstaande politici»? Zijn ze ook echt benaderd of is dat voorstel van de heer Wellink in de derde week van juli gesneuveld?

Wanneer was de minister van Financiën op de hoogte van de geldbehoefte van het fonds van de heer Boll en zijn plannen voor de aankoop van de Victory Boogie Woogie? Hij had al op 23 juni kunnen weten dat Mondriaans schilderij in the picture was; dat staat in de brief van heer Wellink. Heeft de minister van Financiën nadien de heer Wellink expliciet laten weten dat een particulier fonds uitgesloten was of zijn er op andere manieren contacten geweest?

Wellicht was de huidige ongewenste situatie niet ontstaan wanneer de bewindslieden hadden gekozen voor een tijdig informeren van het parlement. Voorop staat dat DNB niet met private middelen werkt, maar in opdracht van de gemeenschap. Waarom dus niet gekozen voor een ruimhartige openheid van zaken, mede omdat de bewindslieden toen feitelijk demissionair waren? De regering dient toe te zeggen dat het in dergelijke schemersituaties altijd voor ruimhartige openheid kiest. De conclusies die de Algemene Rekenkamer betreffende de onwettelijkheid van de transactie trekt, dienen hoogst serieus genomen te worden. Als het gaat om het handhaven van wettelijke normen en waarden in de publieke financiën is een strenge benadering nodig. De GroenLinks-fractie voelt veel voor de aanbeveling van de Algemene Rekenkamer om ter reparatie alsnog een KB te slaan. De minister wijst dit af omdat zijns inziens de gift nauw verbonden is met de taken van DNB. Gelet op die conclusie zou hij moeten pleiten voor snelle aanpassing van de Bankwet want een dergelijke soepele uitleg van de Bankwet is politiek en juridisch onwenselijk, omdat zij kan leiden tot verfloddering in de bestuurlijke verhoudingen. Een andere mogelijkheid is de keuze voor een KB waarin duidelijk de boodschap wordt meegegeven: kunstaankopen vormen niet de taak van DNB. Die helderheid is ook van belang voor andere bestuursorganen die er reserves op nahouden. In de kaderwet

inzake de ZBO's dient expliciet te worden opgenomen dat de schijn van doeloverschrijding moet worden vermeden.

Om uit de nu ontstane impasse te geraken, moet de gift van DNB aan de SNFK zo snel mogelijk van een wettelijke status worden voorzien. De brief van 15 juli dient alsnog aan de Algemene Rekenkamer ter beschikking te worden gesteld. Ook verlangt de fractie van GroenLinks dat het kabinet uitspreekt, dat de gang van zaken rond de aankoop van de Victory Boogie Woogie zich niet voor herhaling leent opdat andere publiekrechtelijke of privaatrechtelijke instellingen die werken met publieke middelen zich niet laten verleiden tot gedrag dat niet aansluit bij de wettelijk basis die hun functioneren schraagt. Voorkomen moet worden dat bijvoorbeeld de Sociale verzekeringsbank Nederland de komende jaren verrast met een mooie Paul Klee of een peperdure Renoir, als verzachting voor eventueel giroleed omdat de AOW dankzij de invoering van de euro is gehalveerd. Het kabinet dient zich in de toekomst in woord en daad in te stellen op een wat ruimhartiger informatievoorziening zodat het budgetrecht van de Kamer ten volle kan worden uitgeoefend.

De heer **Van Bommel** (SP) vermoedde dat de gift van DNB ook iets te maken had met schuldgevoel. Was het niet Holtrop die stelde dat degenen die zijn eigen munt afschaft, ook een beetje zichzelf opheft? Overigens is het een goede zaak dat de Victory Boogie Woogie nu in Nederlands bezit is.

De Algemene Rekenkamer meent dat de minister, door in te stemmen met de schenking, in strijd met de Bankwet heeft gehandeld. Reparatie door middel van een KB is mogelijk, maar een schoonheidsprijs verdient deze werkwijze niet. Blijkbaar moet de beste boekhouder van Nederland zich nu bezighouden met creatief boekhouden om de gift achteraf te legitimeren. Terecht stelt de Algemene Rekenkamer dat er met betrekking tot de taakopvatting van DNB sprake is van een doeloverschrijding. Waarop baseert de minister zijn visie op deze stelling? Voorts heeft de minister een afwijkende mening waar het gaat om het verzoek van de Algemene Rekenkamer om een afschrift van de brief van 15 juli. Is de minister van oordeel dat op dit punt de taken en bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer moeten worden herzien of anders moeten worden geïnterpreteerd?

Van belang is dat minister en Kamer deze discussie heden op een goede manier afsluiten. In het Algemeen Dagblad van 8 september verklaart de minister dat het mogelijk is dat het parlement de gang van zaken afkeurt en dat als gevolg daarvan de minister opstapt. De vraag rijst tot welke conclusies hij vandaag komt. De afschaffing van de gulden is een eenmalige gebeurtenis maar als de minister bij zijn standpunten blijft, behoeft de schenking geen unieke gebeurtenis te zijn. Wellicht komt hij vandaag, met vele anderen, tot de conclusie: dit was eens maar nooit weer.

De heer **Van der Vlies** (SGP) realiseerde zich dat de Victory Boogie Woogie moeilijk terug zou kunnen worden gestuurd. Bovendien gaat het nu niet om een kwestie naar aanleiding waarvan men een minister heenzendt. Waar gaat het dan nog om? Hoewel de ene gulden de andere niet is, blijft 80 mln. een enorm bedrag terwijl er in Nederland nog tal van noden zijn. Mede omdat de politiek niet is geroepen om een oordeel uit te spreken over kunstwerken, dient deze discussie zich vooral te richten op de gevolgde procedure en de besluitvorming.

Wellicht heeft bij dit alles vooropgestaan dat de aankoop van de Victory Boogie Woogie hoe dan ook moest doorgaan en dat daarna wel zou worden nagegaan wat de beste regeling kon zijn. Een ware zoektocht is opgezet om te bevorderen dat men er zonder al te veel kleerscheuren doorheen zou komen. Aanvankelijk ging het om een overheidsfonds, later om een particuliere stichting; eerst betrof het een gedeelte van de

winstafdracht, later een andere boekhoudkundige omschrijving. Uit dit alles komt een bepaald beeld naar voren maar voor de werkelijkheid is de brief van 15 juli cruciaal, zodat de inhoud daarvan aan de Kamer moet worden voorgelegd.

De antwoorden, door het kabinet op schriftelijke vragen gegeven, komen neer op: zo mocht het. Vervolgens rijst de vraag of het uitsluitend zo kon en moest, mede gelet op de betekenis van budgetrecht en parlementaire controle. De fractie van de SGP heeft wat dit betreft twijfels en meent dat de gevolgde werkwijze de schoonheidsprijs zeker niet verdient. Voorop dient te staan dat het budgetrecht van het parlement wordt gewaarborgd.

De heer **Schutte** (GPV) vond dat er sprake was van een feestje dat wordt ontsierd door een ruzie over het gevoerde uitnodigingsbeleid. Het rapport van de Algemene Rekenkamer geeft terecht aan dat de gift in elk geval niet uit de winst kan komen terwijl er ook niet zonder meer aan de optie «bijzondere last» kan worden gedacht. In antwoorden die de regering op 4 september gaf, wordt gesteld dat het gaat om winst van DNB maar reeds op 22 juli schreef DNB de SNFK een brief waarin werd aangegeven dat gekozen werd voor de vorm «bijzondere last». Die keuze was dus al langere tijd bekend terwijl de regering ruimschoots later de Kamer nog meedeelde dat het uit de winst zou gaan. Had de toestemming van de regering ook betrekking op de wijze van aanwending? Ook al gaat het om een bijzonder gebaar, deze gift dient te passen bij de taken en de werkwijze van de DNB.

De besprekingen in het kader van het regeerakkoord leidden na veel pijn en moeite tot het beschikbaar stellen van 60 mln. voor de sector cultuur, voor een periode van vier jaar. Tussen neus en lippen door kwam in dezelfde periode langs een ander kanaal even 110 mln. beschikbaar. Mede omdat de hoofdrolspelers in beide situaties voor een groot gedeelte dezelfde waren, had men zich de vraag moeten stellen of het zo wel kon, ook al was een en ander in formele zin in orde.

DNB is niet zomaar een bank en niet zomaar een NV; zij neemt een bijzondere positie in, óók ten opzichte van andere banken. Als al te gemakkelijk taakomschrijving en werkzaamheden van DNB worden opgerekt, levert dat al snel problemen op. De nu aan de orde zijnde schenking heeft geen enkele relatie met deze taakomschrijving en werkzaamheden. Het verdient aanbeveling dat de regering erkent dat het zo niet had moeten gebeuren.

Het ligt niet voor de hand om te kiezen voor de optie van het slaan van een KB, zoals bepleit door de Algemene Rekenkamer, omdat dit een handeling achteraf is. Deze mogelijkheid heeft te maken met het gestelde in de Bankwet ten aanzien van «andere werkzaamheden in het algemeen belang». Men kan zich afvragen of deze bepaling wel is bedoeld voor situaties als de onderhavige. Er dient toch enige relatie te zijn met de gebruikelijke werkzaamheden. Als niettemin voor het slaan van een KB wordt gekozen, moet worden onderstreept dat dit gebeurt vanwege de unieke gelegenheid, die niet kan worden herhaald, en niet vanwege de bestemming. Bovendien verdient het, op grond van politieke overwegingen en zuiverheid, aanbeveling om in verband met dit KB het advies van de Raad van State te vragen.

Ministers schrijven nooit persoonlijke brieven. Wellicht doet de heer G. Zalm dat wél, maar een brief van de heer G. Zalm heeft een aanzienlijk lagere beurswaarde dan een brief van de minister van Financiën. Wat de brief van 15 juli betreft is er onjuist en onzorgvuldig tegenover de Algemene Rekenkamer gehandeld, zodat correctie noodzakelijk is.

## Het antwoord van de regering

De **minister van Financiën** herinnerde aan het ontstaan van de gulden florijn in de dertiende eeuw; DNB is sinds 1814 de hoedster van de gulden. Het feit dat de gulden per 1 januari 1999 als zelfstandige verschijningsvorm verdwijnt, was voor DNB aanleiding om een gebaar te maken. Het is nogal uniek dat het zuinige trio van de president van De Nederlandsche Bank, de vorige en de huidige minister van Financiën dit gebaar heeft onderschreven. Men vond het juist om hiermee in te stemmen, tenzij men als hoofddoelstelling zou hanteren het vermijden van commotie en enigerlei risico.

Was voorafgaande toestemming van de Tweede Kamer of ministerraad vereist? De Algemene Rekenkamer komt tot de conclusie dat het enige wat aan de procedure mankeert, het slaan van een KB is. Een KB kan door de minister van Financiën individueel worden geslagen zodat naar het oordeel van de Algemene Rekenkamer de gestelde vraag negatief kan worden beantwoord. Hieraan kan worden toegevoegd dat op het aangegeven moment ministerraad en Kamer op reces waren. Na consultatie van de minister-president werd DNB gemeld dat men met het initiatief verder kon gaan, zij het dat nader overleg over de modaliteiten nog diende te volgen. Bij deze gang van zaken is niet gehandeld in strijd met het parlementaire budgetrecht. DNB is een publieke instelling en deze bank is zo verstandig geweest in dezen niet op eigen houtje te handelen. De minister is gevraagd of hij met het initiatief kon leven; vervolgens is de minister politiek aanspreekbaar. Daar vloeit het debat van heden uit voort. Overigens valt de begroting van DNB niet onder het budgetrecht van de Kamer.

De vraag kan worden gesteld of het juist is het in deze zaak bij een puur formele benadering te laten. Zou het niet verstandiger zijn geweest om het initiatief met kabinet en Kamer te bespreken vóór toestemming werd gegeven? Had de route moeten worden gevolgd waarbij de 110 mln. eerst aan de Staat was uitgekeerd en in de begroting was opgenomen zodat een uitgebreide discussie daarover mogelijk zou zijn? Voor die optie had men kunnen kiezen maar dan zou de einduitkomst een andere zijn geweest dan nu het geval is. Zowel in de ministerraad als in de Kamer zijn er bijzonder veel noden. Bovendien kwam deze optie niet overeen met wat DNB voor ogen had; men zou niet akkoord zijn gegaan met een extra winstuitkering van 110 mln. ter vrije besteding van de Staat.

Er is een subtiel verschil tussen «uit de winst» en «ten laste van de winst»; voor de laatste vorm is door de bank gekozen. De winst wordt geringer, maar de afdracht aan de Staat wordt niet lager omdat voor hetzelfde bedrag minder aan de reserves wordt toegevoegd. Het is in formele zin dat de minister van Financiën bij het spel wordt betrokken omdat de verdeelsleutel voor de winstverdeling wordt gewijzigd. De uitkering aan de Staat lijdt geen schade; er is geen sprake van een sigaar uit eigen doos. Voorts wordt het staatsvermogen niet aangetast omdat er voor 110 mln. een switch plaatsvindt van reservevorming bij DNB naar kunstbezit van de Staat. Het is in deze zin dat de kritiek van de Algemene Rekenkamer niet relevant is.

De term «doeloverschrijding», gebruikt door de Algemene Rekenkamer, heeft te maken met vennootschapsrecht. In dit verband komt plotseling een norm van 1% uit de lucht vallen. Deze overigens nergens officieel vastgelegde norm wordt bij accountantscontroles als tolerantie­marge toegepast, maar niet in relatie met de winst maar in relatie met omzet en/of kosten. In feite is deze norm te hoog; het verdient geen aanbeveling dat DNB jaarlijks 19 mln. voor kunstdoeleinden beschikbaar stelt. De Algemene Rekenkamer erkent dat er op dit terrein iets mag worden gedaan maar vindt, verwijzend naar de statuten van de vennootschap, het bedrag te hoog. Zij bepleit het slaan van een KB om tot een basis te komen.

De conclusie moet zijn dat DNB zorgvuldig heeft gehandeld. De directie heeft de raad van commissarissen ingeschakeld waarin op hoog niveau kennis omtrent het vennootschapsrecht aanwezig is. Naar het oordeel van deze raad handelde DNB in overeenstemming met het vennootschapsrecht. Ook de externe accountant, de externe juridische adviseur en de landsadvocaat waren van oordeel dat er op een verantwoordelijke manier kon worden gehandeld. Van onrechtmatigheid is dan ook geen sprake. Tegen die achtergrond is het betreurenswaardig dat de voorzitter van de Algemene Rekenkamer al vóór het onderzoek werd gestart, op 3 september bij RTL4, een onrechtmatigheidsoordeel klaar had; dit heeft een objectieve gang van zaken niet bevorderd.

Tegen het slaan van een KB, zoals bepleit door de Algemene Rekenkamer, kunnen bepaalde argumenten worden aangevoerd. Zo wordt op deze wijze de minister van Financiën min of meer een vrijbrief gegeven om DNB allerlei oneigenlijke taken op te dragen. De formulering van een dergelijk KB dient dan ook te voorzien in een heldere afbakening, in relatie tot het verdwijnen van de gulden. Van een opdracht kan geen sprake zijn; het betreft een initiatief van DNB. Wanneer naar het oordeel van de Algemene Rekenkamer en een aantal Kamerfracties met een KB een nóg betere grondslag kan worden verkregen, wil de regering daar niet moeilijk over doen; zoveel werk is het nu ook weer niet. Wellicht is het goed hiervoor de Raad van State te raadplegen. Voorop staat dat het om een unieke operatie gaat in de afdeling «eens maar nooit weer»; een soortgelijke gang van zaken zal zich met betrekking tot andere ZBO's stellig niet voordoen. Daarom behoeven er voor de toekomst geen voorzieningen te worden getroffen.

De veel besproken brief van 15 juli is betrekkelijk onschuldig. Hij is de Algemene Rekenkamer ter inzage gegeven zodat een verificatie van de zakelijke inhoud mogelijk was; voor het maken van kopieën en voor publicatie werd geen toestemming gegeven. De brief is nu ook op de griffie van de Tweede Kamer neergelegd, ter inzage van de leden. Wellicht was het beter geweest om in plaats van dit «amicebriefje» een officiële brief te verzenden, maar in meer principiële zin moet worden bedacht dat het publiceren van allerlei persoonlijke correspondentie neerkomt op een aanslag op de beleidsvoorbereiding. Het is bijzonder riskant om persoonlijke correspondentie van bewindslieden per definitie aan de openbaarheid prijs te geven; dan ontstaat er in Nederland een ander, slechter bestuur. Deze discussie is ook gevoerd naar aanleiding van de technoleasekwestie. Wanneer dergelijke brieven standaard worden gepubliceerd, wordt er niets meer opgeschreven, hetgeen het hele proces bemoeilijkt. Dat de heer Wellink besloot om zijn brief aan de minister openbaar te maken, was het resultaat van een persoonlijke afweging. Met het «blauwe briefje» van 15 juli werd DNB op informele wijze politieke backing gegeven voor haar voornemen; het dient te worden beschouwd als een onderdeel van de voorbereiding van een besluit. Meegedeeld werd dat van de zijde van het bevoegd gezag, de minister van Financiën, geen bezwaren rezen tegen het voornemen van DNB. Nu dient nog een «witte brief» te volgen om de zaak in formele zin af te ronden; overigens is een KB minstens zo mooi als een witte brief.

De minister had er, in reactie op een interruptie van de heer Crone over de status van de brief van 15 juli, bij nader inzien geen bezwaar tegen deze brief te laten kopiëren en rond te laten delen; een gekopieerde blauwe brief is wit. Hij houdt niettemin overeind dat het niet aangaat, allerlei persoonlijke briefjes te gaan rekenen tot de officiële stukken die zonder meer openbaar moeten worden gemaakt. Dit zou het beleidsvormingsproces ernstig frustreren.

De SNFK is weliswaar een «particulier» fonds, maar het houdt zich bezig met de aanschaf van kunstwerken ten behoeve van openbaar bezit. Bovendien heeft de Staat ook in het verleden samengewerkt met de vereniging Rembrandt die veel waardevolle kunstwerken voor musea

heeft aangekocht, eveneens voor openbaar bezit. Afgesproken is dat de aanschaffingen ten laste van de 110 mln. officieel staatsbezit worden. Wellicht is DNB met zijn nadere propositie inzake de SNFK gekomen omdat dit fonds het interessante object Victory Boogie Woogie wilde aanschaffen. Er was sprake van tijdsdruk; potentiële concurrenten dienden zich aan.

Gesteld dat het nog lege overheidsaanschaffingenfonds was gevuld met de 110 mln. van DNB, dan zou het kabinet stellig het verwijt hebben gekregen dat het zijn budgettaire problemen door DNB liet oplossen. Dit fonds zal gewoon binnen de eigen budgettaire terminologie moeten worden gevuld. Ook de resterende 30 mln. berusten bij de SNFK, maar wellicht kan in de toekomst samenwerking tot stand worden gebracht tussen de SNFK en het overheidsaanschaffingenfonds.

In de brief van 15 juli wordt inderdaad gesproken over een bestaand overheidsfonds, maar in de laatste zin wordt gesteld dat er in de loop van het jaar nog nadere contacten zullen zijn over de precieze modaliteiten. Uiteindelijk heeft dit ertoe geleid dat gekozen is voor de SNFK. In combinatie met de clausule dat de aanschaffingen met de 110 mln. staatsbezit zijn, is dit een modaliteit die past bij de hoofdgedachte die in de brief is verwoord. Bovendien heeft DNB niet geheel zelfstandig, maar in overleg gekozen voor de SNFK; de minister van Financiën heeft met deze keuze ingestemd.

In de schenkingsakte is de bepaling opgenomen dat de Staat het schilderij niet mag vervreemden, zulks om te voorkomen dat ooit een ambtsopvolger het zou willen verpatsen.

Uit de chronologie die de Kamer is voorgelegd in antwoord op vragen van de heer Balkenende, blijkt dat het ministerie van Algemene Zaken op 24 juli het ministerie van OCW telefonisch heeft ingelicht. Wellicht was er toen in fysieke zin geen staatssecretaris aanwezig.

De **minister-president** was bijzonder aangenaam verrast geweest door het gebaar dat DNB maakte ter gelegenheid van het verdwijnen van de gulden en de komst van de euro. Dit gebaar is jegens de samenleving gemaakt; het is niet de bedoeling geweest dat het bedrag in een begroting zou worden ondergebracht. Bij de bespreking van deze geste kwamen twee voorwaarden naar voren: de 110 mln. mocht niet in mindering worden gebracht op het bedrag dat gewoonlijk aan de Staat wordt overgemaakt en er zou sprake moeten zijn van eigendom van de Staat. Wanneer was gekozen voor een route via de begroting zou het door de heer Schutte bedoelde «feestje» er niet zijn gekomen. Uit de brief van de heer Wellink en gevoerde gesprekken is gebleken dat er sprake zou moeten zijn van een uitzonderlijk karakter, óf het zou niet zijn gebeurd. Als men keurig binnen de regeltjes zou zijn gebleven, zou de bedoeling van het gebaar van DNB zijn aangetast en die ene wand in het Gemeentemuseum leeg zijn gebleven.

Overigens was de gedachte om de Victory Boogie Woogie te kopen niet nieuw. Al maanden lang werd, sterk ondersteund door museum-directeuren en andere kunstkenneren, onderstreept dat het van groot belang zou zijn, dit bijzondere schilderij naar Nederland te halen. Bovendien moest worden voorkomen dat andere kapers op de kust op voorsprong werden geplaatst door overschrijding van tijdslimieten. Het zou onmogelijk zijn geweest, het schilderij in het najaar, na afhandeling van de begroting, aan te schaffen. Het ging zeker niet om een principiële onbereidheid om informatie te verschaffen maar om de noodzaak iets dat als uniek was bedoeld ook op een unieke manier mogelijk te maken. Wellicht is door deze operatie de bereidheid om steun te geven aan het overheidsaanschaffingenfonds aanmerkelijk vergroot. De aankondiging van dit fonds vond plaats in de Troonrede van 1997, maar kon helaas niet gepaard gaan met een voeding. Dit bleek ook in de loop van 1998 een moeilijk punt te zijn. Inderdaad moeten er, naast een zo spectaculaire

operatie als die inzake de Victory Boogie Woogie, ook met behulp van middelen van een regulier fonds meer mogelijkheden komen om tot aankopen over te gaan.

De minister-president kreeg vlak voor 24 juli ambtelijk de vraag voorgelegd of niet ook het ministerie van OCW zou moeten worden ingelicht, hetgeen vanzelfsprekend het geval diende te zijn. Achteraf kan worden geconcludeerd dat dit ministerie eerder had moeten worden geïnformeerd.

De operatie-Victory Boogie Woogie moet beslist als eenmalig worden beschouwd. Men behoeft niet te vrezen dat DNB opnieuw op de gedachte zal komen om een deel van de potentiële reserveverruiming af te staan. Daarnaast is het kabinet door de recente gang van zaken driedubbel gewaarschuwd, ook in relatie met andere ZBO's. Het risico dat het parlement opnieuw wordt geconfronteerd met spontaan reagerende bewindslieden is er niet; voortaan wordt er gekozen voor «risicovrij rijden». De route die afgelopen zomer is gekozen, kent zeker haar zwakheden maar het bereikte resultaat maakt veel goed. De staatssecretaris onderschreef de conclusie van de minister-president. Hij werd direct bij zijn aantreden door de DG ingelicht over deze schenking. Het ministerie van OCW werd eind juli geïnformeerd maar al eerder was bekend dat de heer Boll en vele anderen in Nederland zeer geïnteresseerd waren in mogelijkheden om de Victory Boogie Woogie naar Nederland te halen. Ook werd wel gepolst of het ministerie van OCW hiervoor middelen beschikbaar zou kunnen stellen, maar dat was uiteraard volstrekt onhaalbaar.

In de schenkingsakte zijn, behoudens de bepaling inzake het niet-vervreemden, geen beperkende bepalingen voor de Staat opgenomen. In soortgelijke situaties is een clausule betreffende het niet-vervreemden niet ongebruikelijk omdat men wil voorkomen dat belangrijke kunstwerken later zouden worden verpatst. Er is hier zeker geen sprake van een uitzonderlijke aantasting van de handelingsvrijheid van de Staat. Eerder gaat het om een bevestiging van het grote belang van de Victory Boogie Woogie voor het culturele erfgoed van Nederland. Het schilderij is via de vereniging Rembrandt, die als een soort «broker» is opgetreden, als staatseigendom aangeschaft; de SNFK heeft er geen zeggenschap meer over.

Velen menen dat het in procedurele zin beter was geweest wanneer een en ander via een overheidsfonds was verlopen en stellen tegen die achtergrond vragen over de resterende 30 mln. Deze gevoelens zullen worden voorgelegd aan de SNFK en de heer Boll. Tegen de achtergrond van de vormgeving van het overheidsaankoopfonds zal worden nagegaan of samenwerking met de SNFK, die over de 30 mln. beschikt, kan worden bevorderd. Het zou bijzonder vreemd zijn wanneer beide instellingen langs elkaar heen zouden werken. Door samenwerking en met inschakeling van private financiers kan een sterkere positie worden opgebouwd bij het verwerven of behouden van voor Nederland belangrijke kunstwerken.

De voorzitter van de vaste commissie voor Financiën,  
Van Gijzel

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,  
Van der Hoeven

De voorzitter van de commissie voor de Rijksuitgaven,  
Van Walsem

De griffier van de vaste commissie voor Financiën,  
Janssen